

(японці, в'єтнамці, індуси) спілкуються неголосно. Науковці вважають, що в даному випадку важливу роль відіграє місце проживання та пов'язані з ним кліматичні умови.

Що ж до виховання та особистісних характеристик дітей, які народились у представників різних етносів, то тут спостерігаємо цікаву ситуацію. Наприклад, у шлюбі двох представників різних народів їхня дитина сприймає дві культури й буде знати як мінімум дві мови. Це означає, що відповідно до ситуації її поведінка буде змінюватись, тому цю дитину буде важко віднести до певної раси чи етносу.

Також можна відзначити, що людина, яка ґрунтовно вивчає якусь мову та культуру, може змінювати свою поведінку в деяких ситуаціях. Так, говорячи італійською, людина підсвідомо стає більш імпульсивною, а використовуючи японську, вважає, що самоконтроль – основа успіху. Це вказує на те, що зі зміною мови спілкування змінюється тип особистості.

Також варто згадати про тих людей, які вивчили мову недосконало, у зв'язку з чим вони залишають свою етнічну особистість під час зміни мови спілкування.

Цей новий підхід з часом стає все більш популярним, оскільки через змішування народів є фактором зближення всього людства і створення загальних понять моралі, бо в даному контексті можна прогнозувати ослаблення (а можливо, й втрату) поняття національної чи расової приналежності.

Бібліографічні посилання:

1. Залевская , А.А. Введение в психолінгвістику / А.А. Залевская . – М., 1999. – 120 с.
2. Леонтьев , А.А. Языковое сознание и образ мира / А.А. Леонтьев // Язык и сознание : парадоксальная рациональность . – М., 1993. – С. 16-21.
3. Chomsky, N. Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use / N. Chomsky. – NY, 1986. 4. Osgood, C.E. The Measurement of Meaning / C.E. Osgood et al. – 1957.

Левін Олег Леонідович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Поплавський Олег Олександрович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ

Сьогодні перед Україною, яка невідворотно інтегрується в європейське, у тому числі наукове, технологічне та освітнє співтовариство, стоять суттєві модернізаційні виклики. Це потребує від нашої країни створення нового

освітнього середовища. Домінуючими тенденціями розвитку вищої освіти в Україні сьогодні виступають:

- розробки та впровадження єдиних демократичних та громадських стандартів, характерних для спільного європейського освітнього простору;
- запровадження автономії закладів вищої освіти, як ключового принципу освітньої реформи;
- застосування принципово нових педагогічних технологій в освітньому процесі;
- гуманізація і гуманітаризація вищої освіти;
- впровадження в процес навчання сучасних інформаційних технологій;
- загострення жорсткої конкурентної боротьби між закладами вищої освіти на ринку освітніх послуг;
- поглиблення студентського самоврядування.

Яких саме якостей вимагає життя від фахівця з вищою освітою? Це має бути спеціаліст з ґрунтовним багажем знань, практичних вмінь, професійних навичок. Крім того, він має винести зі стін закладу вищої освіти високу культуру, комунікабельність, здатність неперервно поповнювати свої знання самостійно. У жорсткому, прагматичному ринковому середовищі важливою запорукою успіху в кар'єрі є моральна довершеність, високий рівень інтелектуального розвитку, володіння методами самостійної пізнавальної діяльності, енергійність, наполегливість, послідовність, прагнення досягти успіху ' уміння будувати міжособистісні стосунки.

Такі жорсткі вимоги потребують перегляду деяких підходів до організації освітнього процесу в українських вишах. Розглянемо деякі з них.

По-перше, сьогодні підходити до організації освітнього процесу з позиції авторитарної педагогіки нераціонально. Сьогоднішні студенти мають доступ до будь-якої інформації. Тому відпадає необхідність та навіть стає помилковим вчити їх за принципом однієї правильної відповіді. Авторитарна педагогіка надто розділяє викладача і студента, заважає рівноправності двох сторін, не дає можливості молодим людям всебічно проявляти себе. Викладачі в цих умовах часто тонуть у дріб'язковостях, нагадують шкільних вчителів, вимагають знань, а не переконань. Сьогодні слід віддавати перевагу демократичній педагогіці, педагогіці співпраці, яка вимагає не лише вивчати дисципліни, а й формувати, виховувати через предмети необхідні якості, про які говорилося раніше. Така педагогіка ставить перед собою мету рівноправних відносин між студентами і викладачами, руйнує бар'єр між тими хто навчає і тими кого навчають. Необхідно докласти багато зусиль та зусиль для непримусового, добровільно зацікавленого навчання. При цьому основне завдання викладача – зацікавити, додати поштовх до розвитку вільної думки студента при освоєнні матеріалу.

По-друге, у формуванні світоглядної позиції молодої людини основне місце належить викладачу. Багато опитаних студентів мають бажання приходити вчитися до особистостей, а не до ординарних трансляторів інформації.

Для молодшої людини, як свідчить практика педагогічної праці, людські якості викладача мають більшу привабливість, цінність ніж професійні. Сьогодні студентів практично зовсім не цікавлять наукові досягнення їх викладачів. Більш того, адже професійно-педагогічні компетенції (знання предмету викладання, вміння грамотно його доводити та ін.) не є пріоритетними серед якостей викладачів. Згідно з соціологічними даними, найбільш затребуваними для наших студентів є викладачі, які демонструють якості соціально-особистого порядку, такі як:

- педагогічна культура і етика – 69,4%;
- вміння приймати професійне рішення та нести за це відповідальність – 77,9%;
- громадська позиція – 56,4%;
- лідерські якості – 61,9%;
- академічна доброзичливість – 82,5%.

Це свідчить про те, що викладачі позитивного особисто-орієнтованого типу більш потрібні студентам ніж добрі професіонали або вчені. Спочатку студенти дивляться, яка вона людина, а вже потім звертають увагу на те, як вона викладає. Тому не випадково абсолютна більшість студентської молоді вважає, що вплив особистості викладача на молоду душу становить ту виховну силу, яку не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань та заохочень. А це автоматично різко руйнує встановлену з радянських часів і застарілу сьогодні систему відбору та підготовки викладачів закладів вищої освіти, методика оцінювання їх роботи.

По-третє, інтегруючись в Єдиний Європейський освітній простір, треба з великою обережністю ставитись до сліпого механічного копіювання західного досвіду. Розвинуті країни можуть собі дозволити жити за рахунок інтелекту інших країн. Але Україна не є розвинутою країною. Не зовсім вдала спроба швидкого запровадження Болонської системи в українських закладах вищої освіти продемонструвало, що сталося не так, як гадалося. Останнім часом в наших ВНЗ поступово набирає популярність знову ж західні моделі дистанційної освіти та змішаного формату. При змішаному форматі частина матеріалу засвоюється самостійно, а потім відпрацьовується з так званими ментором або тьютором-координатором, які допомагають знайти пробіли в знаннях і правильно побудувати траєкторії навчання. Західні тенденції індивідуалізації навчання, поява біля викладача різного роду менторів, тьюторів, фасілітаторів, коучів, едвайзерів та ін., на нашу думку, на сьогоднішній день дуже передчасна справа. Українська вища освіта базується на персоналіях. У її центрі завжди будуть професійні викладачі, спроможні передати позицію. Як відомо, знання – це інформація, структурована з певних етичних позицій. Для того, щоб стати володарем знання, необхідно сприйняти необхідну інформацію і провести її через власну свідомість. У студентів сформується знання тільки коли вони не просто прослухають викладача, а й зрозуміють, усвідомлюють те, що він намагається їм довести. І тільки живий викладач у жи-

вому спілкуванні може передати таку позицію.

Важливою складовою цього підходу виступає комп'ютеризація процесу навчання. Запровадження сучасних інформаційних технологій є важливою складовою модернізації вищої освіти, але у цьому напрямку також потрібна велика обережність. Два роки тому велика американська компанія заявила що для роботи в ІТ-галузі немає необхідності в отриманні класичної вищої освіти, а формат «лектор-аудиторія» застарів, і не працює. Погоджуючись з тим, що в деяких галузях автоматизація процесу навчання є необхідною, потрібно зрозуміти, що на відміну від більшості інших галузей, які у майбутньому будуть максимально автоматизовані, в освіті та медицині збережеться найвища пропорція присутності «живих людей». Автоматизація освіти може допомогти контролювати рівень знання, проводити тестування, зберігати та систематизувати інформацію про хід навчання, але ніякий штучний інтелект не замінить інтуїцію та прийняття рішень на базі нашого досвіду. Комп'ютер завжди буде залишатися лише інструментом у руках людини.

По-четверте, демократизація освітнього процесу, на нашу думку, передбачає спроможність будь-якого закладу вищої освіти одночасно з високоякісною фаховою підготовкою надати студенту гуманітарну складову, яка формується гуманітарними, суспільствознавчими дисциплінами. На жаль, сьогодні ми стаємо свідками так званих «перегибів на місцях». В умовах автономії університетів, скорочення аудиторного навантаження на викладачів, поширюються утилітаристські й інструменталістські погляди на процес навчання, для яких властиве ігнорування важливості непрофільних, зокрема гуманітарних дисциплін. Сучасна парадигма освіти, особливо в профільних ВНЗ, орієнтується на підготовку вузьких фахівців-виконавців, для яких, на думку окремих «реформаторів», непотрібна гуманітарна компонента.

Сьогодні особливо актуально звучать слова Х. Ортеги-и-Гассета про те, що первинною та центральною функцією університету залишається викладання культурно-значущих дисциплін. Вкрай примітивно ототожнювати мету університету з отриманням навичок. Університет навчає критично мислити, логічно міркувати, працювати з великим об'ємом інформації, знаходити креативні рішення складних проблем, а вже на цій основі формує ті чи інші фахові якості. На думку Марти Нуссбаум головною завданням університету є «... розвиток людського потенціалу у всіх його проявах». Підхід до перетворень у гуманітаризації вищої освіти, на нашу думку, повинен передбачати чіткий поділ на гуманітарні і суспільні науки, застосування міждисциплінарної інтеграції гуманітарних, суспільних і природо-наукових дисциплін в єдині навчальні курси, систематичний обмін студентів і викладачів серед вітчизняних та закордонних закладів вищої освіти, створення необхідних умов для перекладу та публікації наукових і педагогічних робіт авторитетних зарубіжних фахівців гуманітарного профілю, видання друкованої продукції гуманітарного змісту та ін.

Демократизація процесу навчання в українських вишах також передба-

чає суттєві зміни у формі їх управління. На нашу думку, управління в закладі вищої освіти повинно здійснюватися за корпоративним принципом, коли оперативне управління в ньому довірено професійним менеджерам, особам з управлінськими навичками та досвідом, академічне керування забезпечують вчені ради, а контроль за роботою обох ланок управління здійснюють наглядові ради, які об'єднують засновників та роботодавців. Але в сьогоденних умовах робота менеджменту закладів вищої освіти вкрай обмежена надуманими перешкодами, заборонами у сфері нормальної господарської діяльності, меценатства. Суто декларованою залишається можливість відкриття поточних і депозитних банківських рахунків, створення власних ендавментів. Вітчизняні університети часто-густо не можуть капіталізувати свої академічні здобутки. Тому наступним за першими кроками щодо запровадження академічної автономії в українських вишах слід рішуче переходити до забезпечення їх фінансової автономії. А це вже справа не тільки академічної спільноти, а всього суспільства, законодавців, органів державного управління.

Отже, враховуючи домінуючі тенденції розвитку вищої освіти в Україні, можемо стверджувати, що зміна підходів до організації освітнього процесу у вітчизняних вишах стає необхідною основою його демократизації. Демократизація сучасної освіти є необхідним елементом, що веде її в майбутнє, дає можливість трансформувати Україну в ефективну країну.

Бібліографічні посилання:

1. Михайличенко О. Класифікація наук та визначення поняття суспільно-політичних дисциплін / О. Михайличенко // Теорія і методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал. – Вип.1. – СумДПУ, 2011. – С. 4 – 14.
2. Нуссбаум М. Не ради прибыли. Зачем демократии нужны гуманитарные науки / М. Нуссбаум. – Москва: Изд-во Гос. университета – ВШЭ, 2014. – 192 с.
3. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / пер. с испан. М.Н. Голубевой, А.М. Корбута. – Москва: Изд-во Гос. университета – ВШЭ, 2010. – 144с.
4. Шелюк Л. Демократизація освіти як принцип її реформування в Україні / Л. Шелюк // Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 89. – С. 371– 376.

Лісеєнко Олена Василівна,
доктор соціологічних наук,
професор ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**ВЕКТОР ЗМІН У ЦІННІСНІЙ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ
УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ АНОМІЇ**

В умовах соціальної аномії та недостатньої легітимності нових соціальних інститутів у сучасному українському суспільстві масова ціннісна свідомість виконує функцію інерційного механізму. Саме цей механізм дозво-